

Dit artikel zal gepubliceerd worden op woensdag 7 mei 2025 06:00, en is tot die tijd alleen zichtbaar voor ingelogde beheerders/auteurs.

■ DOSSIER RUSLAND

Succesvol munitie-initiatief voor Oekraïne lijkt cashcow voor wapenbedrijven

MORGEN 6:00 · 9 MIN. LEESTIJD

Een handvol Tsjechische defensiebedrijven koopt namens vijftien Europese landen munitie voor Oekraïne. Nederland is één van de grootste donateurs aan dit initiatief. Zijn die honderden miljoenen wel goed besteed, nu blijkt dat de bedrijven zeer hoge marges rekenen en bovendien bovendien zaken doen in Rusland?

DOSSIER: [DOSSIER RUSLAND](#)

AUTEURS: [LAURENS GROENEVELD](#), [THE INVESTIGATIVE DESK](#)

BEELD: © FOLLOW THE MONEY

Dit stuk in 1 minuut

Wat is het nieuws?

Verenigd in het Tjsechisch munitie-initiatief koopt een selecte groep Tsjechische bedrijven artilleriemunitie voor Oekraïne. Zij kopen van voornamelijk neutrale en Rusland-gezinde landen.

Bedrijven die deelnemen in het initiatief voegen tot zeker 13 procent marge toe bovenop de prijs van munitie. Twee bedrijven in het initiatief zijn ook nog steeds in Rusland actief.

Waarom is dit belangrijk?

In totaal investeerden landen vorig jaar voor 1,6 miljard euro in het initiatief, voor 2025 is al meer dan 800 miljoen euro toegezegd. Nederland is met 521 miljoen euro een van de grootste investeerders.

Nu de Amerikaanse hulp voor Oekraïne op losse schroeven staat, probeert Europa diens rol over te nemen. Dit soort initiatieven zijn daarvoor cruciaal.

Hoe is dit onderzocht?

Een team van zes journalisten uit Frankrijk, Nederland, Tsjechië en Oekraïne van The Investigative Desk, Investigace.cz en RFE/RL Ukrainian Service spraken de afgelopen zes maanden met tientallen bronnen, waaronder politici, ambtenaren, experts, wapenhandelaren en producenten, door heel Europa.

Ook kwam het team in bezit van offertes voor munitie van een van de deelnemende bedrijven, brieven over slechte kwaliteit munitie en onderzocht het import-certificaten van de Russische overheid.

Dit verhaal is onderdeel van een lopend onderzoeksdossier.

DOSSIER RUSLAND

Het was eind februari 2024 toen Commandant der Strijdkrachten Onno Eichelsheim een fabriekshal van Excalibur Army binnenstapte. Het bedrijf, gevestigd in Sternberk in het oosten van Tsjechië, is een cruciale schakel in de Nederlandse militaire steun aan Oekraïne. Onder veel media-aandacht kreeg Eichelsheim een rondleiding langs allerlei materieel, waaronder T-72 tanks en houwitsers die Nederland aan Oekraïne doneert. 'We moeten meer leveren en sneller,' besloot Eichelsheim na afloop.

Zijn bezoek viel samen met een kritiek moment in de oorlog. Net zoals nu door het nieuwe beleid van president Trump Amerikaanse steun onzeker is geworden, blokkeerden toen de Republikeinen in het Amerikaanse Congres de Amerikaanse militaire hulp. De Europese Unie bleek niet in staat haar belofte waar te maken om binnen één jaar 1 miljoen artilleriegranaten aan Oekraïne te leveren.

Tsjechië greep samen met Nederland en Denemarken in en kwam met een van de grootste Europese munitie-initiatieven voor Oekraïne. Vijftien landen brachten meer dan 1,6 miljard euro bijeen waarmee het initiatief op de internationale markt groot kaliber artilleriemunitie kon kopen voor Oekraïne. Met 521 miljoen euro was het Nederlands aandeel substantieel. Dankzij het plan kwam de bevoorrading weer op gang en kon Oekraïne opnieuw een vuist maken tegen het Russische leger.

Inmiddels is het initiatief met nog een jaar verlengd. Het verhandelde volgens het Tsjechische ministerie van Defensie in de eerste vier maanden van 2025 al 400 duizend grootkaliber granaten.

Bedreiging voor de veiligheid

Gaan die miljoenen wel op aan munitie voor Oekraïne? Lang niet allemaal, stelt oud-senator Lukas Wagenknecht, die de inkoop van het Tsjechische munitie-initiatief vorig jaar controleerde. Zijn conclusie: de Tsjechen zijn 'niet zorgvuldig en effectief' omgegaan met het geld van de donorlanden. Amper een half jaar na de start van het initiatief vond er in de Tsjechische senaat over Wagenknechts rapport een zeer gevoelig spoedoverleg plaats.

Achter gesloten deuren praatte begin september 2024 de Tsjechische Senaatscommissie voor Veiligheid met de onderminister van Defensie en vertegenwoordigers van de Tsjechische geheime diensten. Ze vonden Wagenknechts rapport over het paradepaardje van de Tsjechische defensie-industrie een groot probleem. In de woorden van de Tsjechische minister van Defensie Jana Černochová is het zelfs 'een bedreiging voor de veiligheidsbelangen van Tsjechië'.

Follow the Money staat voor radicaal onafhankelijke onderzoeksjournalistiek. Ons werk is mogelijk dankzij het vertrouwen van onze 45.061 betalende leden. Nog geen lid? [Meld je dan nu aan](#)

Maar oud-senator Lukas Wagenknecht had een punt. The Investigative Desk onderzocht samen met Europese partners Investigace.cz en RFE/RL Ukrainian Service voor Follow the Money hoe de vijf bedrijven achter het munitie-initiatief inkochten, en wat. Woekerwinsten, een onduidelijke hoeveelheid granaten en een wel heel innige verstrengeling tussen de defensiebedrijven en de Tsjechische overheid waren niet de enige vondsten. Meerdere betrokken bedrijven blijken nog in Rusland te vinden.

Via dit munitie-initiatief geeft Nederland invulling aan de vorig jaar ondertekende veiligheidsovereenkomst met Oekraïne. Daarvoor gaat veel macht naar defensiebedrijven. Dit onderzoek legt de risico's daarvan bloot.

Munitie is te duur betaald

Voor een vijfde van de munitie heeft het initiatief te veel betaald, stelde oud-senator Wagenknecht in zijn rapport. Aan artilleriemunitie valt veel geld te verdienen. Sinds het begin van de grootschalige Russische invasie ging de prijs van een NAVO-standaard-granaat omhoog van 1900 euro tot gemiddeld 3200 tot 3400 euro.

Het initiatief koopt munitie van landen die hun voorraad of productie willen verkopen voor veel geld. Dat doen zij op voorwaarde van anonimiteit, omdat zij neutraal willen blijven of omdat ze aan de kant van Rusland staan. Daarom lukt dat Oekraïne zelf

niet, zegt Tomas Kopecny, een van de coördinatoren van het initiatief. Soms is er zelfs directe concurrentie met Russische handelaren, zegt Kopecny.

Tegen welk winstpercentage de bedrijven deze munitie doorverkopen is onduidelijk

In het initiatief sturen de vijf deelnemende bedrijven het beschikbare aanbod naar het Tsjechische agentschap voor samenwerking op defensiegebied (AMOS). Dat voert ze in een spreadsheet in met informatie over hoeveelheid, prijs, type munitie en levertijd. Het land dat de munitie wil kopen selecteert het aanbod. Na bevestiging regelt het Tsjechische ministerie van Defensie de contracten.

Tegen welk winstpercentage de bedrijven deze munitie doorverkopen is onduidelijk. Twee goed ingevoerde bronnen uit de Tsjechische en Oekraïense overheid stellen dat de toegestane marge niet meer is dan 13 procent. Kopecny stelt dat de marges tussen de 5 en 10 procent liggen. Ter vergelijking: concurrerende Oekraïense handelaren, die ook op de internationale munitiemarkt actief zijn, vragen niet meer dan 3 procent commissie.

Wagenknecht baseerde zijn conclusie op uitgelekte offertes, die tevens in bezit van het onderzoeksteam zijn. Hieruit blijkt dat Excalibur Army, een dochteronderneming van Czechoslovak Group (CSG), M107 155-millimeter artilleriegranaten aan de Tsjechische staat aanbod voor 3200 euro per stuk. Soortgelijke granaten van een Turkse producent werden gekocht voor 2700 euro per stuk, een verschil van 500 euro.

Deels zijn hogere vraagprijzen voor munitie verklaarbaar. Veel gekochte munitie moet worden gereviseerd en er zijn hoge transport- en licentiekosten. Als de munitie niet direct naar Oekraïne gaat, maar eerst naar Tsjechië als eindgebruiker, dan moet de handel in elk land waar het doorheen gaat gelicenseerd en gecontroleerd worden. Omdat dit soms tientallen landen zijn, kan dat de kosten enorm opdrijven.

Het is daarom niet na te gaan of de berekening van de oud-senator klopt. Een van de bedrijven uit het initiatief, STV Group, zegt dat het de munitie tegen marktprijs inkoopt. CSG noemt de aantijgingen over excessieve winsten 'onzin', omdat het rapport gemaakte kosten voor transport, verpakking en reviseren van munitie niet meeneemt. Ook dit is niet te verifiëren.

Het toezicht op de gemaakte winsten is troebel. Het Nederlandse ministerie van Defensie bevestigt dat het geen inzicht in de winstmarges van Tsjechische partijen heeft. Wel is Defensie op de hoogte van het rapport van Wagenknecht; het is zelfs

besproken met de Tsjechische collega's. Zij stelden dat de conclusie is getrokken op basis van onjuiste gegevens.

Het Tsjechische ministerie van Defensie stelt niet verantwoordelijk te zijn voor de prijs. Tsjechië is immers de tussenpersoon en presenteert 'slechts' het aanbod aan munitie aan de donorlanden. 'Tsjechië beslist niet, de donorlanden beslissen wat bij hun idee past.'

Wat wordt er nu écht geleverd?

Over wat er nu daadwerkelijk aan munitie geleverd wordt heerst verwarring. Volgens de Tsjechische overheid stond de teller in december 2024 op anderhalf miljoen grootkaliber granaten. Een tabel van het Oekraïense ministerie van Defensie laat echter zien dat er toen slechts 261.000 granaten zouden zijn geleverd – een zesde dus.

'Desinformatie,' noemt initiatief-coördinator Kopecny deze tabel.

Er zijn zeker meer granaten geleverd, maar niet allemaal door dit initiatief, zegt Ales Vytecka, van het Tsjechische agentschap dat de offertes coördineert. 'Tussen januari en december kregen we het voor elkaar om anderhalf miljoen stuks munitie van groot kaliber te regelen. Ook via dit initiatief, dat slechts één van de vier is.'

Flinke productiecapaciteit in Tsjechië

Vijf Tsjechische bedrijven, Czechoslovak Group (CSG), COLT CZ Group, STV Group, Omnipol en DSS zijn door de Tsjechische overheid aangewezen om te fungeren als tussenhandelaar. Volgens Vytecka zijn de bedrijven geselecteerd vanwege hun bewezen staat van dienst en zijn ze in samenspraak met Oekraïne goedgekeurd.

Niet waar, zegt het Oekraïense ministerie van Defensie: het had geen enkele invloed op welke bedrijven deelnemen. Dat er alleen Tsjechische bedrijven tussenhandelaar zijn, vindt het Nederlandse ministerie van Defensie vanzelfsprekend. Het agentschap dat het aanbod organiseert, is immers van de Tsjechische overheid.

Sinds de grootschalige Russische inval in Oekraïne is Tsjechië een belangrijke partner geworden van Nederland op defensiegebied. Van de grond af een eigen industrie opbouwen kost te veel tijd en geld. Daarom heeft Nederland gekozen voor investeren in de Europese industrie. Onder het vorige kabinet werd er bewust ingezet op investeren in de Europese industrie. Omdat Tsjechië al over flinke productiecapaciteit beschikt, komt al dat geld daar terecht.

De grootste speler: de Czechoslovak Group

Veruit het grootste gedeelte van het werk wordt gedaan door de Czechoslovak Group (CSG), het moederbedrijf van Excalibur Army.

CSG, geleid door de 32-jarige CEO Michal Strnad, is een van de snelst groeiende defensiebedrijven in Europa. Het heeft meer dan honderd dochterondernemingen over de hele wereld in onder meer Slowakije, Rusland, Spanje, Servië, India, Italië en de Verenigde Staten. De afgelopen jaren nam het in rap tempo Europese defensiebedrijven over.

In 1995 richtte zijn vader Jaroslav Strnad Excalibur Army op om militair materieel te verhandelen. De jaren daarvoor verkocht Strnad schroot van buiten gebruik gestelde tanks en Sovjetvoertuigen. In 2014 is de Excalibur Group Holding opgericht, waarvan de naam twee jaar later veranderde in Czechoslovak Group.

CSG belandde dit jaar op nummer 89 in de top-100 van grootste wapenbedrijven ter wereld van het Stockholm International Peace Research Institute. Het heeft veertienduizend werknemers wereldwijd en exporteert naar meer dan zeventig landen. In 2023 stegen de inkomsten van CSG met 71 procent tot 1,7 miljard euro. In 2024 kwam er 4 miljard euro binnen, blijkt uit recente jaarcijfers.

Nederland is een van de belangrijkste klanten van de Tsjechische defensie-industrie en dus van CSG. Nederland koopt sinds de herfst van 2022 onder meer houwitsers en T-72 tanks voor Oekraïne bij Excalibur Army.

Dankzij de recente overname van de Kinetic Group in de VS en in 2022 het Italiaanse Fiocchi Munizioni is CSG naar eigen zeggen na Rusland en China 's werelds grootste producent van kleinkaliberkogels.

Aanschuiven bij het galadiner

Vlak na de aankondiging van het Tsjechische initiatief vloog Michal Strnad, de huidige CEO van CSG, mee met de Tsjechische premier Fiala voor een bezoek aan het Witte Huis. Na een ontmoeting tussen Fiala en president Biden werd Strnad gefotografeerd aan tafel met de Tsjechische premier tijdens een galadiner.

Op de aankondiging van het diner staan CSG en Colt CZ Group als sponsors vermeld. Volgens de Tsjechische regering maakte Strnad geen deel uit van Fiala's delegatie en was hij niet bij officiële bijeenkomsten in het Witte Huis. Wel is er een duidelijke link: Tomas Pojar, voormalig adviseur van CSG, is nu de nationale veiligheidsadviseur van de Tsjechische regering en een van de coördinatoren van het initiatief.

CSG is niet het enige bedrijf met zulke goede contacten. Petr Kolář, onofficieel adviseur van de president Petr Pavel, is ook lid van de compliance- en ethische commissie bij wapenproducent Colt CZ Group en adviseerde het bedrijf tijdens de overname van Colt enkele jaren geleden.

Volgens Tsjechische journalisten was dit de reden dat president Pavel tijdens zijn bezoek aan de Verenigde Staten in november 2023 op bezoek ging bij de Amerikaanse vestiging van COLT.

Dit zijn voorbeelden van belangenverstrengeling, vindt Transparency International Tsjechië. Dat de bedrijven en de overheid zwijgen over hun connecties, roept volgens de ngo eveneens vragen op.

Kolář zegt dat hij zijn positie bij Colt CZ Group en als onofficiële adviseur van de president niet ziet als belangenverstrengeling. 'Ik weet zeker dat als er iets tegenstrijdigs zou zijn, de Tsjechische geheime diensten de president en de regering onmiddellijk op de hoogte zouden stellen,' aldus Kolář. Of Kolář is gescreend door de geheime diensten is onbekend, maar volgens het kantoor van de president is het geen vereiste voor zijn positie.

Ook het feit dat CSG in het verleden publiekelijk in verband werd gebracht met verschillende schandalen speelde geen rol. Enkele jaren geleden onthulde Investigace.cz dat CSG een internationaal wapenembargo heeft geschonden door in 2017 indirect houthouters te leveren aan Azerbeidzjan, wat destijds verboden was vanwege de oorlog in Nagorno-Karabach.

Hun dochteronderneming Excalibur Army kwam in 2023 in opspraak toen The Investigative Desk en Europese partners onthulden dat het bedrijf betrokken was bij een deal met de Nederlandse wapenhandelaar Applied Research Laboratory Europe (ARLE) B.V. en het Estse bedrijf Bristol Trust OÜ voor RPG-granaatwerpers en munitie voor Oekraïne.

Het Estse bedrijf verdiende hier 2 miljoen euro aan, 30 procent van de totale prijs van de deal. Zelfs op dat moment, ondanks enorme prijsstijgingen vanwege de beperkte wapenvoorraden, beschouwden insiders dit als exorbitant.

De Russische markt lonkt

Bij CSG lag tot enkele jaren geleden de focus nog op Rusland. Het bedrijf doneerde omgerekend bijna 120 duizend euro aan de Tsjechische pro-Russische oud-president Milos Zeman. Daarmee was CSG Zemans grootste campagnedonor. In 2017 sloot het bedrijf tijdens een grote handelsmissie naar Rusland een contract om daar via een dochteronderneming actief te worden in de burgerluchtvaart.

Een van de belangrijkste dochterondernemingen van CSG, Tatra Trucks A.S., heeft ook nu nog een afdeling in Rusland onder de naam Tatra Vostok. Uit het jaarverslag van CSG over 2024 blijkt dat CSG nog steeds voor 54 procent eigenaar is.

Ondanks de sancties zijn in Rusland nog steeds pistolen en munitie van Colt CZ Group te koop: ook een deelnemer aan het munitie-initiatief. Tsjechische onderzoeksjournalisten van Investigace.cz vonden pistolen van CZ op een wapenbeurs in Moskou en ontdekten dat kogels van een dochtermaatschappij van CZ, Sellier & Bellot via Kazachstan nog steeds in Russische winkels liggen. In een reactie stelt CZ dat het met geen enkele Russische entiteit handelt.

Desondanks blijven de miljoenen naar het initiatief stromen: elf landen hebben dit jaar al zeker 831 miljoen euro gedoneerd. Nu de Brusselse onderhandelingen over een Europees munitieplan zijn vastgelopen, is er nieuw momentum voor de Tsjechen.

Dit jaar worden tot 1,8 miljoen granaten geleverd, aldus de Tsjechische president Petr Pavel. Het belang hiervan werd onderstreept door president Zelensky tijdens een bezoek aan Praag afgelopen weekend. 'Het Tsjechische munitie-initiatief werkt uitstekend. Jullie hebben ons enorm geholpen,' aldus Zelensky.

Namens Investigace.cz, RFE/RL Ukrainian Service en freelance hebben de volgende journalisten meegeholpen aan deze publicatie: Zuzana Šotová, Kristina Vejnbender, Anna Myroniuk, Valeriya Egoshina en Iliès Hagoug.

The Investigative Desk is een groep gespecialiseerde onderzoeksjournalisten. The Investigative Desk financiert zijn werk met donaties, subsidies, beurzen en honoraria. Zijn geldgevers hebben geen rol of inhoudelijke zeggenschap in zijn onderzoeken en publicaties. Meer informatie op <https://investigativedesk.com/>

Dit project werd ondersteund door het fonds Investigative Journalism for Europe (IJ4EU) en Journalismfund Europe.

Dossier

Dossier Rusland

Welke gevolgen heeft de oorlog met Rusland voor Nederland en Europa?

Auteurs

Laurens Groeneveld

Laurens Groeneveld (1992) legt zich toe op internationale politiek en is gespecialiseerd in defensie, Rusland en China.

The Investigative Desk

The Investigative Desk is een collectief van gespecialiseerde onderzoeksjournalisten.

Connecties

Organisaties

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Locaties

OEKRAÏNE

Mensen

ONNO EICHELSHEIM